

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

กฎหมายครอบครัวของประเทศไทยนั้นอยู่คู่กับสังคมไทยมาช้านาน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยได้มีการแก้ไขปรับปรุงในหลายๆครั้ง เพื่อให้เหมาะสมกับการบังคับใช้ในสังคมในแต่ละช่วงสมัย โดยในกฎหมายครอบครัวนั้น การสมรสมีผลในทางกฎหมายก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยา รวมถึงบุตรและบุคคลภายนอกด้วย ในอดีตกฎหมายครอบครัวของประเทศไทยเป็นเรื่องที่กระทำได้โดยเรียบง่าย ใช้วิธีตามแบบประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการสมรสหรือการสิ้นสุดการสมรส โดยทั่วไปมักจะได้รับอิทธิพลมาจากความเชื่อทางหลักศาสนา ที่มีความเชื่อว่าการที่ชายหญิงมาอยู่ด้วยกันเป็นเรื่องของบุญและกรรมที่ได้กระทำร่วมกันมา เมื่อสิ้นบุญและกรรมที่กระทำร่วมกันมาทั้งสองฝ่ายก็ต้องเลิกกันไป กฎหมายครอบครัวของประเทศไทยจึงยอมรับให้มีการหย่ากันได้ เพื่อเป็นการให้โอกาสซึ่งกันและกันในการที่จะไปสร้างครอบครัวใหม่ต่อไป

การหย่าในประเทศไทยนั้น แต่เดิมได้ใช้กฎหมายครอบครัวอยู่หลายฉบับ รวมถึงกฎหมายลักษณะหัวเมีย ที่ได้มีการใช้บังคับก่อนการประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ.2478 ซึ่งการประกาศใช้ประมวลกฎหมายฉบับนี้ ได้มีพระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติบรรพ 5 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2477 มาตรา 4 (1) กำหนดให้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ.2478 ไม่ให้มีผลกระทบกระเทือนไปถึงความสัมพันธ์ในครอบครัวของคู่สมรส ที่สมรสโดยสมบูรณ์ตามกฎหมายที่ใช้มาก่อนการประกาศใช้ประมวลกฎหมายฉบับนี้ ซึ่งกฎหมายที่ใช้มาก่อนการประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ.2478 ก็คือ กฎหมายลักษณะหัวเมียนั้นเอง ซึ่งการสมรสกันตามกฎหมายลักษณะหัวเมียนั้น ไม่ต้องไปจดทะเบียนสมรสต่อนายทะเบียน เพียงชายหญิงสมรสและอยู่ด้วยกันฉันสามีภริยาก็คือเป็นการสมรสโดยสมบูรณ์แล้ว แต่บทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ.2478 นั้น ได้กำหนดให้การสมรสต้องกระทำโดยการจดทะเบียนสมรสต่อนายทะเบียนเท่านั้น มิฉะนั้นจะถือว่าไม่ได้มีการสมรสแต่อย่างใด เมื่อไม่มีการจดทะเบียนสมรสตามกฎหมายฉบับนี้ ก็จะไม่ก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่หรือความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยา แต่อย่างไรก็ตามหากคู่สมรสที่สมรสกันตามกฎหมายลักษณะหัว

เมีย ประสงค์จะหย่าขาดจากกันก็ต้องใช้บทบัญญัติของกฎหมายในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาเป็นหลักเกณฑ์ในการหย่า ซึ่งถือเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับในปัจจุบัน

ปัจจุบันประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้มีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับกฎหมายครอบครัวไว้หลายครั้งด้วยกัน และได้บัญญัติถึงการสิ้นสุดการสมรสอยู่ในมาตรา 1501 โดยกำหนดว่า การสมรสย่อมสิ้นสุดลงด้วยความตาย การหย่า หรือศาลพิพากษาให้เพิกถอน โดยการหย่าตามกฎหมายครอบครัวของประเทศไทยนั้น สามารถกระทำได้ 2 แบบ คือ การหย่าโดยความยินยอม และการหย่าโดยคำพิพากษาศาล ตามมาตรา 1514 โดยกฎหมายได้กำหนดแบบของการหย่าโดยความยินยอม ว่า การหย่าโดยความยินยอม ต้องทำเป็นหนังสือ ลงลายมือชื่อพยานอย่างน้อยสองคน และตามมาตรา 1515 กำหนดว่า คู่สมรสที่จดทะเบียนสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การหย่าโดยความยินยอมนั้น จะสมบูรณ์เมื่อ ได้จดทะเบียนหย่าต่อนายทะเบียนแล้วเท่านั้น

ส่วนการหย่าของคู่สมรสตามกฎหมายลักษณะพัวเมีย และคู่สมรสที่ได้สมรสตามแบบของกฎหมายต่างประเทศ ต้องทำเป็นหนังสือหย่า มีพยานลงลายมือชื่ออย่างน้อย 2 คน และไม่จำเป็นต้องจดทะเบียนหย่า เพราะมิใช่การสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 5 ที่จะต้องจดทะเบียนสมรสแต่อย่างใด

เมื่อได้ทำการเปรียบเทียบหลักการหย่าโดยความยินยอมและผลการหย่าโดยความยินยอมของกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศแล้ว พบว่าในกฎหมายต่างประเทศนั้น เริ่มแรกนั้นยังไม่มีการยอมรับให้มีการหย่าแต่อย่างใด เนื่องจากมีแนวคิดที่ว่า การสมรสเป็นเรื่องศักดิ์สิทธิ์ เป็นพระประสงค์ของพระเจ้าผู้เป็นเจ้า การหย่าจึงไม่อาจมีได้ในคู่สมรส แต่กฎหมายก็ได้เริ่มผ่อนคลายน้อยๆ และมีการยอมรับให้มีการหย่าของคู่สมรสในที่สุด โดยส่วนใหญ่จะใช้หลักแนวคิดที่ว่า ชีวิตสมรสได้แตกสลายลงและไม่อาจกลับคืนคืนกันได้ และได้นำมาเป็นเหตุในการหย่า ในการหย่าของแต่ละประเทศไม่ว่าจะเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบจารีตประเพณี หรือแบบประมวลกฎหมาย การหย่าต้องผ่านกระบวนการทางศาลเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็นการหย่าโดยความยินยอม หรือการหย่าโดยคำพิพากษาศาล เช่น ประเทศอังกฤษ สาธารณรัฐสิงคโปร์ หรือสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี โดยประเทศเหล่านี้จะไม่มียกเว้นที่ขอมอบให้มีการหย่าโดยความยินยอมไว้โดยชัดแจ้ง แต่จะมีการยอมรับให้มีการหย่าโดยความยินยอมไปโดยปริยาย ในเหตุหย่าที่เกิดจากการที่คู่สมรสทั้งสองฝ่ายสมัครใจยินยอมแยกกันอยู่ตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ส่วนในสาธารณรัฐฝรั่งเศสนั้น แต่เดิมไม่ถือว่าเป็นการหย่าโดยความยินยอมหรือการหย่าโดยคำพิพากษาศาล ก็ต้องกระทำการผ่านการบวนการทางศาลเท่านั้น แต่ต่อมาได้มีการปรับเปลี่ยนวิธีการหย่าโดยความยินยอมเพื่อลดปริมาณคดีที่ขึ้นสู่ศาล และลดภาระหน้าที่ของศาล จึงบัญญัติให้มีการหย่าโดยความยินยอมของคู่

สมรสทั้งสองฝ่าย เพื่อให้มีความสะดวกรวดเร็วมากขึ้น โดยการหย่าโดยความยินยอมของ สาธารณรัฐฝรั่งเศส สามารถกระทำได้โดยให้ทนายเป็นผู้ดำเนินการด้านเอกสาร และได้รับการ ตรวจสอบและรับรองจากผู้จัดทำนิติกรรมสัญญา(Notaire) แทนศาล ก็ถือว่าการหย่าโดยความ ยินยอมของกลุ่มสมรสนั้น มีผลสมบูรณ์ตามกฎหมายแล้ว ซึ่งการดำเนินการ โดยวิธีนี้จะคล้ายกับการ หย่าโดยความยินยอมของประเทศไทย

ในส่วนของผลการหย่าโดยความยินยอมของกฎหมายครอบครัวของประเทศไทยและ กฎหมายของต่างประเทศนั้น ในกฎหมายของต่างประเทศกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผลการหย่าโดย ความยินยอม ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส บุตร หรือบุคคลภายนอก กฎหมาย ต่างประเทศล้วนมีบทบัญญัติไว้ชัดเจน ทั้งนี้ก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษาให้หย่ากันตามคำร้องของ คู่หย่า ศาลจะตรวจสอบถึงข้อกำหนดต่างๆภายหลังการหย่าด้วย เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาที่อาจ เกิดขึ้นภายหลังการหย่า ไม่ว่าจะเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างคู่หย่าเอง ความสัมพันธ์เกี่ยวกับบุตร หรือความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลภายนอก โดยศาลใช้หลักการ พิจารณาถึงผลประโยชน์สุขของบุตรเป็นหลัก หากคู่สมรสนั้นมีบุตรด้วยกัน ซึ่งการดำเนินการ เช่นนี้จะแตกต่างกับกฎหมายครอบครัวของประเทศไทย กล่าวคือในการหย่าโดยความยินยอมของ ประเทศไทยนั้น กฎหมายมิได้บังคับให้ต้องมีการตกลงกันก่อน ที่จะดำเนินการจดทะเบียนหย่า แต่เป็นเรื่องที่ให้ผู้สมรสสามารถเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำก็ได้ เช่น ข้อตกลงเรื่องผู้ใช้อำนาจ ปกครองบุตรหรือค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตร ซึ่งหากไม่ได้ตกลงหรือตกลงกันไม่ได้ก็ให้ยื่นคำร้องต่อ ศาล เพื่อให้ศาลเป็นผู้พิจารณาชี้ขาดว่าใครจะได้เป็นผู้ใช้อำนาจปกครองบุตรคนใดหรือจ่าย ค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรเป็นจำนวนเท่าใด จึงทำให้คู่สมรสในหลายๆคู่ไม่สนใจที่จะทำข้อตกลงใน เรื่องนี้

เมื่อได้ศึกษาถึงผลของการหย่าโดยความยินยอมแล้ว ในกฎหมายครอบครัวของประเทศไทย ยังพบว่ามีปัญหาอยู่ในหลายๆประการ ดังนี้

1) ปัญหาเกี่ยวกับความสิ้นสุดของสถานะความเป็นสามีภริยา ตามประมวลกฎหมาย แพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1531 วรรคหนึ่ง

จากการศึกษาผู้เขียนพบว่า ความสิ้นสุดของสถานะความเป็นสามีภริยากันของ คู่สมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ยังไม่มีความชัดเจน ในส่วนของคู่ สมรสที่สมรสกันตามกฎหมายลักษณะหัวเมียและคู่สมรสที่สมรสตามแบบของกฎหมาย ต่างประเทศ เนื่องจากในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งได้มีการบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2478 เป็นต้นมา และได้มีการแก้ไขปรับปรุงหลายครั้งจนถึงปัจจุบัน ได้บัญญัติถึง คู่สมรสที่ได้จดทะเบียนสมรส ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เท่านั้น มิได้บัญญัติครอบคลุม

ไปถึงการสมรสตามกฎหมายลักษณะหัวเมีย และการสมรสของคู่สมรสที่สมรสตามแบบของกฎหมายต่างประเทศ ซึ่งการสมรสของคู่สมรสทั้งสองแบบนี้ จะไม่มีการจดทะเบียนสมรส แต่เมื่อหากมีความประสงค์หย่ากันโดยความยินยอม ก็ต้องมาใช้หลักการหย่าโดยความยินยอม ตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน จึงเป็นปัญหาที่ว่า เมื่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้กำหนดให้การสิ้นสุดความเป็นสามีภริยากันของคู่สมรสที่ทำการหย่าโดยความยินยอมนั้น สิ้นสุดในเวลาที่จดทะเบียนหย่าต่อนายทะเบียน แต่ถ้าเป็นการสิ้นสุดความเป็นสามีภริยากันตามกฎหมายลักษณะหัวเมีย และคู่สมรสที่สมรสกันตามแบบของกฎหมายต่างประเทศ การหย่าของคู่สมรสทั้งสองประเภทนี้จะสิ้นสุดในเวลาใด

2) ปัญหาเกี่ยวกับการแบ่งทรัพย์สินของสามีภริยาภายหลังการหย่าโดยความยินยอมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1532 วรรคแรก

จากการศึกษาผู้เขียนพบว่า การแบ่งทรัพย์สินของสามีภริยา ภายหลังการหย่าโดยความยินยอมยังคงมีปัญหาที่ปรากฏอยู่ เนื่องจากในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1532 วรรคแรก ได้กำหนดให้มีการแบ่งทรัพย์สินในกรณีที่คู่สมรสได้ทำการหย่าโดยความยินยอม โดยให้แบ่งทรัพย์สินตามที่มีอยู่ในเวลาจดทะเบียนหย่า ซึ่งการจดทะเบียนหย่าสามารถทำได้เฉพาะกับคู่สมรสที่ทำการสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เท่านั้น ส่วนคู่สมรสที่สมรสตามกฎหมายลักษณะหัวเมีย และที่สมรสตามแบบของกฎหมายต่างประเทศ หากทำการหย่าโดยความยินยอม ไม่ต้องจดทะเบียนหย่าต่อนายทะเบียน เมื่อเป็นเช่นนี้จึงเป็นปัญหาว่า คู่สมรสทั้งสองประเภทดังกล่าว เมื่อไม่ได้จดทะเบียนหย่าจะแบ่งทรัพย์สินที่มีอยู่ในเวลาใด จึงเป็นปัญหาที่จะต้องมีการแก้ไขต่อไป

3) ปัญหาต่อบุคคลภายนอกกรณีการหย่าโดยความยินยอมของสามีภริยาตามกฎหมายลักษณะหัวเมียหรือสามีภริยาที่สมรสกันตามแบบของกฎหมายต่างประเทศ

จากการศึกษาผู้เขียนพบว่า ในประเด็นปัญหานี้ เมื่อการหย่าโดยความยินยอมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้บัญญัติให้สถานะความเป็นสามีภริยาสิ้นสุดลงนับแต่เวลาจดทะเบียนหย่า หากไม่มีการจดทะเบียนหย่าจะอ้างเป็นเหตุให้บุคคลภายนอกเสื่อมสิทธิไม่ได้ ตามความในมาตรา 1531 กรณีนี้จึงเป็นปัญหาว่า การหย่าของคู่สมรสตามกฎหมายลักษณะหัวเมีย และคู่สมรสที่สมรสกันตามแบบของกฎหมายต่างประเทศ ย่อมมีผลสมบูรณ์โดยไม่ต้องจดทะเบียนหย่า คู่หย่าทั้งสองประเภทจึงไม่สามารถอ้างเป็นเหตุเสื่อมสิทธิของบุคคลภายนอกได้ตลอดไปตราบใดที่ยังไม่มีการจดทะเบียนหย่า กรณีดังกล่าวย่อมก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่คู่หย่าทั้งสองประเภทนี้ จึงเป็นปัญหาอีกประการหนึ่งที่จะต้องทำการแก้ไขต่อไป

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาในเรื่องปัญหากฎหมายเกี่ยวกับผลของการหย่าโดยความยินยอม ทั้งในระบบของกฎหมายครอบครัวของประเทศไทยและของกฎหมายต่างประเทศนั้น พบว่ามีความคล้ายคลึงกันหลายประการ อาทิเช่น การยอมรับให้มีการหย่าของกลุ่มสมรสที่ชีวิตสมรสได้แตกสลายลงแล้ว หรือในเรื่องของรูปแบบการหย่าโดยความยินยอม รวมทั้งในเรื่องของผลการหย่าโดยความยินยอมด้วย และเมื่อผู้เขียนได้ศึกษามาทั้งหมดแล้วพบว่า มีปัญหาอยู่หลายประเด็นตามที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 4 ซึ่งผู้เขียนมีข้อเสนอแนะอันจะเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ดังนี้

1) ปัญหาเกี่ยวกับความสิ้นสุดของสถานะความเป็นสามีภริยา ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1531 วรรคหนึ่ง

เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 5 มาตรา 1531 วรรคหนึ่งได้กำหนดให้การหย่าโดยความยินยอม ของคู่สมรสที่จดทะเบียนสมรสตามกฎหมาย มีผลนับแต่เวลาจดทะเบียนหย่าเป็นต้นไป ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการสมรสตามกฎหมายลักษณะคู่สมรส และการสมรสที่กระทำตามแบบของกฎหมายต่างประเทศ เพราะการสมรสของคู่สมรสทั้งสองประเภทนี้ไม่มีการจดทะเบียนสมรส การหย่าจึงไม่ต้องจดทะเบียนหย่า บทบัญญัติมาตรา 1531 วรรคหนึ่ง จึงไม่อาจครอบคลุมไปถึงผลของการหย่าโดยความยินยอมของคู่สมรสทั้งสองประเภทดังกล่าว

ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะให้มีการแก้ไข พระราชบัญญัติจดทะเบียนครอบครัว พ.ศ. 2478 โดยเพิ่มวรรคสอง ของมาตรา 24 เป็นดังนี้

“เมื่อได้มีการร้องขอให้บันทึกฐานะของสามีภริยา ตามวรรคแรกของมาตรา 17 และวรรคแรกของมาตรานี้แล้ว ในกรณีที่มีการหย่าโดยความยินยอม คู่สมรสจะขอให้บันทึกการหย่านั้น ต่อนายทะเบียนก็ได้ แต่ต้องยื่นหนังสือหย่าที่กระทำถูกต้องตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 5 และให้นายทะเบียนบันทึกไว้ในทะเบียน”

เมื่อมีการแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติจดทะเบียนครอบครัว พ.ศ. 2478 แล้ว จำเป็นจะต้องมีการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 5 มาตรา 1531 ด้วยเพื่อให้สอดคล้องกัน โดยเสนอเพิ่มเติมวรรคสอง ของมาตรา 1531 เป็นดังนี้

“การสมรสตามกฎหมายลักษณะคู่สมรส และการสมรสตามแบบของกฎหมายต่างประเทศนั้น การหย่าโดยความยินยอมของคู่สมรส มีผลนับแต่เวลาที่นายทะเบียนได้จดบันทึกการหย่าเป็นต้นไป”

2) ปัญหาเกี่ยวกับการแบ่งทรัพย์สินของสามีภริยาภายหลังการหย่าโดยความยินยอม ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1532 (ก)

การแบ่งทรัพย์สินของสามีภริยา เมื่อมีการหย่าโดยความยินยอม มาตรา 1532 (ก) กำหนดให้แบ่งทรัพย์สินตามที่มีอยู่ในเวลาจดทะเบียนหย่า จึงเป็นปัญหาสำหรับสามีภริยาตามกฎหมายลักษณะฟัวเมีย และสามีภริยาที่สมรสตามแบบของกฎหมายต่างประเทศ เพราะการสมรสทั้งสองประเภทไม่ต้องจดทะเบียนหย่า จึงไม่สามารถแบ่งทรัพย์สินที่มีอยู่ในเวลาที่กฎหมายกำหนดได้ ผู้เขียนจึงขอเสนอแนะให้แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 1532 (ก) เป็นดังนี้

“ถ้าเป็นการหย่าโดยความยินยอมของทั้งสองฝ่าย ให้จัดการแบ่งทรัพย์สินของสามีภริยาที่มีอยู่ในเวลาจดทะเบียนหย่า

สำหรับการหย่าโดยความยินยอมของสามีภริยาตามกฎหมายลักษณะฟัวเมีย และสามีภริยาที่สมรสตามแบบของกฎหมายต่างประเทศ ให้จัดการแบ่งทรัพย์สินของสามีภริยาตามที่มีอยู่ในเวลาที่นายทะเบียนได้จดทะเบียนการหย่า”

3) ปัญหาต่อบุคคลภายนอก กรณีการหย่าโดยความยินยอม ของสามีภริยาตามกฎหมายลักษณะฟัวเมียหรือสามีภริยาที่สมรสกันตามกฎหมายต่างประเทศ

การหย่าโดยความยินยอมของสามีภริยาที่ได้จดทะเบียนสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่มีปัญหาในการอ้างสิทธิต่อบุคคลภายนอก เพราะมีการจดทะเบียนหย่าไว้ จึงใช้อ้างเป็นเหตุเสื่อมสิทธิของบุคคลภายนอกผู้ทำการ โดยสุจริตได้ แต่การหย่าโดยความยินยอมของคู่สมรสตามกฎหมายลักษณะฟัวเมีย และคู่สมรสที่สมรสตามแบบของกฎหมายต่างประเทศ ย่อมเกิดปัญหาที่ไม่สามารถอ้างสิทธิต่อบุคคลภายนอกได้ เพราะไม่มีการจดทะเบียนหย่า ผู้เขียนจึงเห็นควรเสนอแนะให้แก้ไขเพิ่มเติมวรรคสาม ของมาตรา 1531 เป็นดังนี้

“การหย่าโดยความยินยอมของสามีภริยาที่กล่าวมาในวรรคสอง จะอ้างเป็นเหตุเสื่อมสิทธิของบุคคลภายนอกผู้ทำการ โดยสุจริตไม่ได้ เว้นแต่นายทะเบียนจะได้จดทะเบียนการหย่า นั้นแล้ว”

จากข้อเสนอแนะดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนเห็นว่าจะเป็นการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับผลของการหย่าโดยความยินยอมของสามีภริยาตามกฎหมายลักษณะฟัวเมีย และสามีภริยาที่สมรสกันตามแบบของกฎหมายต่างประเทศ ทำให้เกิดความชัดเจนในเรื่องสถานะการสิ้นสุดความเป็นสามีภริยา การจัดการแบ่งทรัพย์สินระหว่างสามีภริยา และการที่สามีภริยาจะอ้างสิทธิต่อบุคคลภายนอกผู้ทำการ โดยสุจริต เมื่อได้แก้ไขเช่นนี้แล้ว จะไม่ทำให้เกิดความคลุมเครือ และมีการตีความที่แตกต่างกันเกี่ยวกับผลของการหย่าโดยความยินยอมของคู่สมรสทั้งสองประเภทนี้อีกต่อไป